

Horodku, por. F. Persowski, *Studia nad pograniczem polsko-ruskim X—XIV w.*, Wyd. PAN, 1962, mapa i rozdz. pierwszy. Autor opiera się na źródłach pisanych — Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej, t. XI, s. 137. Data lokacji wsi Solina na podstawie przekazu łacińskiego z w/w Akt opiewa na rok 1475. W świetle uzyskanych materia-

łów archeologicznych pewnie widzimy wieś Solinę w XIV w., a być może nawet w XIII w., co sugeruje B. Gierlach na podstawie analizy zabytków metalowych ze stan. 1, por. przypis 15. Stwierdzone jest zresztą, że nowo zakładane osady występują w źródłach pisanych raczej rzadko.

Antoni Kunysz

Badania archeologiczno-architektoniczne w Krasiczynie pow. Przemyśl w roku 1966

Już trzeci sezon prowadzono badania archeologiczno-architektoniczne na terenie pałacu i parku w Krasiczynie. Plonem badań były ciekawe materiały dotyczące osadnictwa starożytnego, wczesnośredniowiecznego i późnośredniowiecznego¹.

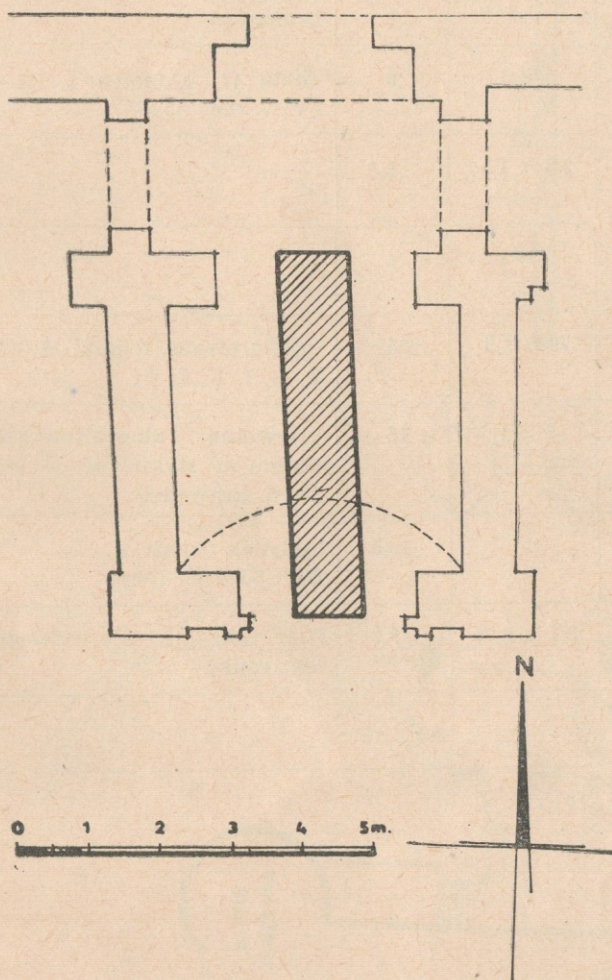
Zadaniem badań w roku 1966 było między innymi wyjaśnienie stratygrafii w rejonie parku po stronie południowej i północnej. W ostatnim przypadku chodziło o uchwycenie pierwotnego dojazdu do bramy zamku „Śliw-

nica”, budowli odkrytej w murach skrzydła północnego przez dr inż. Józefa Frazika². W badaniach uczestniczyli absolwenci archeologii U.J. w Krakowie Edward Pudelko (kierownik eksploracji) oraz Andrzej Koperski, poza tym zespół kreślarzy, fotograf oraz około 30 pracowników fizycznych. W zakresie architektury nadzór sprawował dr inż. J. Frazik, konsultantem naukowym badań był prof. dr R. Jamka — kierownik Katedry Archeologii Polski UJ. w Krakowie. Całością prac kierował A. Kunysz.

Ogółem w sezonie badawczym wykonano 15 wykopów (nr kolejne XV—XXIX) o ogólnej powierzchni ok. 200 m² (zob. poniższa tabela). Ograniczymy się jednak do omówienia ważniejszych odkryć. Po stronie północnej zamku przeprowadzono badania w rejonie budynku czworobocznego wieży mieszkalnej z pierwszej połowy XVI wieku. Udało się uchwycić między innymi w wykopach XVI i XVIII narożniki owej budowli. Jak się okazało, posadowienie fundamentów wykonane było płycej, aniżeli późniejszy obiekt mieszkalny — skrzydło północne zamku. W tym rejonie w wykopie XVII uchwyciono pierwotną szerokość i głębokość fosi. Fosa była długa 12 m i głęboka 1,8 m. Stratygrafia warstw na granicy fosi i obszaru naprzeciw bramy wykazuje jakieś dodatkowe umocnienia (z drzewa i gałęzi), być może terenu, na którym mógł się opierać most zwodzony.

Ciekawe wyniki uzyskano w piwnicach zamku w skrzydle północnym (obecnie pomieszczenia te przeznaczone są na magazyny, gdzie udało się uchwycić pierwotne fundamenty budynku mieszkalnego typu wieży (wykop XX—XXII).

W roku 1966 skromne badania przeprowadzono na terenie dziedzińca w obrębie loggi (wykop XXIII). Odkryto tutaj między innymi fragment budowli słupowej (Ryc. 1) datowanej na okres wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej (Ryc. 5). W wykopie w krużganku przy loggi (nr XXIX) uchwyciono od strony zachodniej jeden filar okrągły z pierwotnego krużganku. Dzięki badaniom archeologicznym przy bramie od strony zachodniej (wykop nr XV) udało się rozwarstwić fundamenty wieży zegarowej i budynku bramnego.

Ryc. 1. Krasiczyn pow. Przemyśl. Sytuacja wykopu nr XXIII wewnątrz loggi.

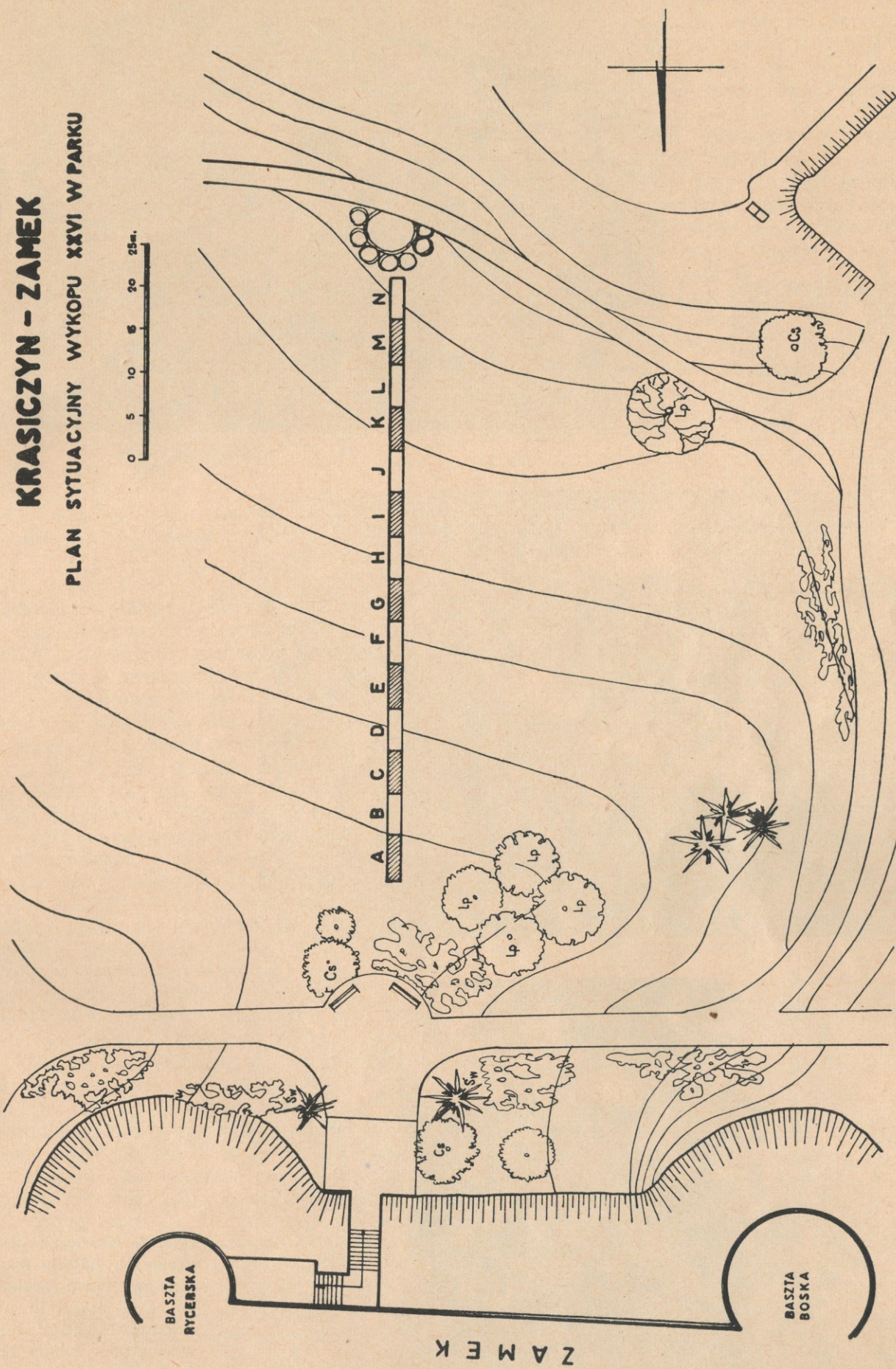
Oprac. R. Halicki, Rys. A. Wojciechowski

TABELKA OBRAZUJĄCA ROZMIARY WYKOPOW NA TERENIE KRASICZYNA W ROKU 1966

Nr kolejny wykopów	Lokalizacja wykopów	Rozmiary wykopów	Pow. w m ²	Ważniejsze odkrycia
XV	Od strony zach. wieży zegarowej	3 × 3,5	10,5	
XVI	Od bramy garażu w skrzydle płn.	3 × 1,1	3,3	Stopę fundamentu budynku bramnego, narożnik płn.-zach.
XVII	Od bramy garażu w skrzydle płn. przez fosę	15 × 1	15	pierwotną głębokość fosy oraz konstrukcje z mostu dojazdowego
XVIII	Od bramy garażu w kierunku zach.		2	stopę fundamentu budynku bramnego, narożnik płn.-wsch.
XIX	Usytuowany 130 cm w kierunku wsch. od rynny deszczowej i bramy garażu	1 × 1	1	.
XX	Piwnica w skrzydle płn. pod kuchnią	5 × 1	5	fundamenty budynku bramnego
XXI	Piwnica w skrzydle płn. pod kuchnią		2	fundamenty budynku bramnego
XXII	Piwnica w skrzydle płn. pod kuchnią		3	fundamenty budynku bramnego
XXIII	Wnętrze loggi na dziedzińcu	5 × 1	5	chata (?) słupowa z III—IV w. n.e.
XXIV	W płn. partii parku w miejscu pierwotnego dojazdu do zamku „Śliwnica”	2,5 × 1,5	3,6	
XXV	W płn. partii parku w miejscu pierwotnego dojazdu do zamku „Śliwnica”	4 × 1	4	
XXVI	Teren parku od strony pld.	70 × 1,5	105	eksplorowano działki A, C, E, G, I, K, Ł, M
XXVII	Teren od baszty Boskiej w kierunku pld.-wsch.	15 × 1	15	pierwotne ukształtowanie terenu u styku fosy i jej zewn. krawędzi
XXVIII	Teren na zachód od tarasu do baszty Boskiej		18,5	budynek oranżerii 20 × 6,55 m
XXIX	Między narożnikiem płn. loggi a ścianą skrzydła płn. zamku	3,1 × 2,70	8,3	filar okrągły pierwotnego krążanka
Razem:			201,2 m ²	

KRASICZYN - ZAMEK

PLAN SYTUACYJNY WYKOPU XXVI W PARKU

Ryc. 2. Krasiczyn pow. Przemyśl. Sytuacja wykopu nr XXVI w południowej partii parku.

Rys. R. Halicki

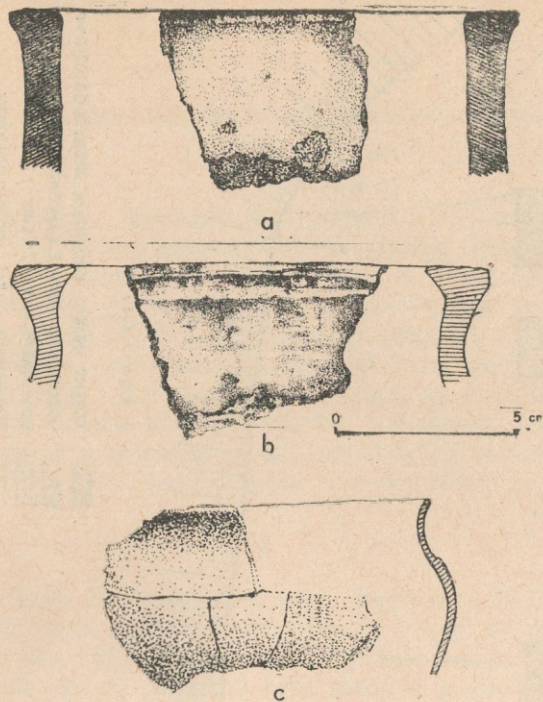
Ryc. 3. Krasiczyn pow.
Przemyśl. Ogólny widok
odsłoniętego narożnika
wieży zegarowej i bu-
dynku bramnego w wyk.
XV.

Fot. A. Kunysz

Ryc. 4. Krasiczyn pow.
Przemyśl. Zdjęcia frag-
mentów muru oranże-
rii: a — narożnik po-
łudniowo-zachodni; b —
wewnętrzna ściana bu-
dynku oranżerii z wi-
docznym tynkiem.

Fot. A. Kunysz

Ryc. 5. Krasieczyn pow. Przemyśl. Zabytki z okresu rzymskiego: a—c — fragmenty naczyń grubościennych.

Rys. E. Kalinowska

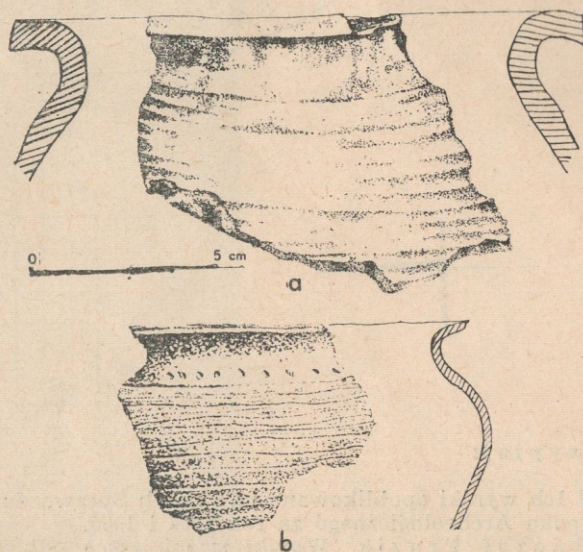
Główny wysiłek badawczy skoncentrowano na terenie parku od strony południowej. Założono tutaj między innymi wykop nr XXVI o długości 70 m i szerokości 1,5 m. Ze względu na brak obiektów z okresu wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej i wczesnego średniowiecza, przebadano jedynie działki A, C, E, G, I, K, M (Ryc. 2). Stwierdzono, że na terenie dzisiejszej łąki między zamkiem a stawem dokonano olbrzymich prac ziemnych. Świadczy o tym gruba warstwa nasypowa lesu jasnożółtego, który wywieziono prawdopodobnie spod fundamentów w czasie budowy zamku w XVI—XVII wieku. Dopiero na głębokości około 200 cm, ukazała się pierwotna warstwa humusu z zawartością drobnych ułamków ceramiki z młodszej epoki kamiennej i okresu wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej. Warstwa humusu łagodnie opadała od strony zamku w kierunku stawu. W działce M stwierdzono dość znaczne jej podniesienie się, tak, że sprawiało wrażenie jak gdyby usypano wał przed wodą. Szczegółowe obserwacje nie potwierdziły istnienia żadnych obiektów typu osadniczego, być może ich koncentracja znajdowała się bardziej w kierunku północnym nad samą krawędzią terasy Sanu³.

Ciekawe wyniki uzyskano w rejonie wykopu XXVII i XXVIII zlokalizowanego pomiędzy schodami tarasu od strony południowej, a basztą Boską. Tuż nad samą fosą udało się odsłonić spore fragmenty fundamentów budowli kamiennej o wymiarach 20,60×6,55 m i grubości murów około 0,80 m (Ryc. 4, 7). Odsłonięcie prawie w centralnej partii owej bu-

dowli podstawy pieca ogrzewniczego, duże ilości doniczek i ich ułamków świadczyłyby, że być może są to resztki oranżerii zamkowej, która miała się tutaj znajdować w XVIII/XIX wieku. Lokalizacja budynku od strony bardzo nasłonecznionej, południowej, świadczyłaby za słuszną interpretacją funkcji owej budowli. W wykopie XXVII uchwycono pierwotne ukształtowanie terenu. Okazało się, że dla uzyskania głębokiej fosy przy kurtynie południowej musiano przeprowadzić duże prace ziemne, mające za zadanie wykonanie odpowiednio głębokiego rowu. Na styku skarpy z fosą spadek warstw wynosi około 90°.

Mimo znacznych prac ziemnych rok 1966 przyniósł w wyniku skromną ilość materiałów starożytnych i wczesnośredniowiecznych. Z materiału ceramicznego okresu wpływów kultury prowincjonalno-rzymskiej na szczególną uwagę zasługują naczynia lepione ręcznie, obmazywane palcami. Kilka ułamków ceramiki cienkościennych o powierzchni błyszcząco-czarnej świadczy o znajomości ceramiki luksusowej przez mieszkańców osady (Ryc. 5 c). Materiały wczesnośredniowieczne wystąpiły w znikomej ilości, w bardzo drobnych fragmentach.

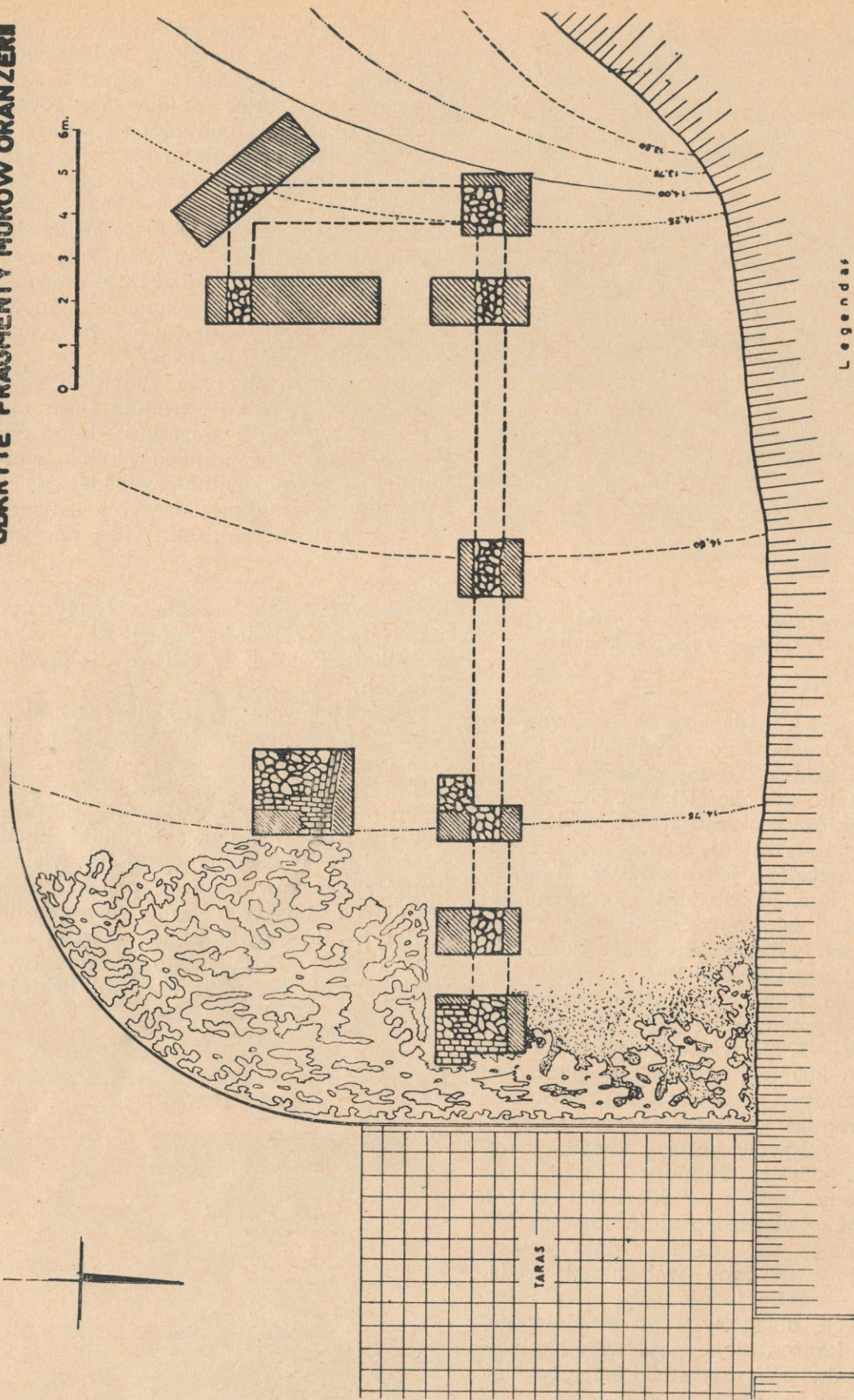
Prace badawcze w rejonie fosy od strony północnej, w piwnicach skrzydła północnego oraz przy wieży zegarowej od strony zachodniej przyniosły dużą ilość materiałów późnośredniowiecznych (XVI/XVII w.) i nowożytnych (XVIII—XIX w.). Obok ceramiki kuchennej minimalnie zdobionej wystąpiło wiele fragmentów garnków i mis z polewą, niejednokrotnie o bogatych motywach roślinnych (kwiaty). Silnie uwidacznia się tutaj garncarstwo ludowe. Dość często można stwierdzić występowanie ceramiki tzw. potylickiej⁴.

Ryc. 6. Krasieczyn pow. Przemyśl. Zabytki wczesnośredniowieczne: a—b fragmenty naczyń.

Rys. E. Kalinowska

KRASICZYN - ZAMEK
ODKRYTE FRAGMENTY MURÓW ORANŻERII

Legenda

TERENY OBJĘTE BADAANIAMI ARCHEOLOGICZNYMI
ODSCOMIETE MURY Z KAMIENIA
ODSCOMIETE MURY Z CEGŁY
DOMNIEMANY ZARYS MURÓW ORANŻERII

FOŚA 10.75

Ryc. 7. Krasiczyn pow. Przemysł. Rzut poziomy budynku oranżerii (?).

Przypisy:

¹ Ich wyniki opublikowano na łamach Sprawozdań Ośrodka Archeologicznego za rok 1964 i 1965.
² Józef Frazik, *Wyniki ważniejszych odkryć architektonicznych w zamku krasiczyńskim w latach 1963—1965*, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1965, Rzeszów 1966, s. 112.
³ Stwierdzenie to wysuwamy na podstawie ubiegłorocznych prac wykopaliskowych, gdzie nad brzegami

rzeki, względnie w jej pobliżu następowała koncentracja obiektów mieszkalnych.
⁴ Rozeznanie mgra E. Gajerskiego z Cieszanowa, który pisze pracę doktorską na temat średniowiecznego ośrodka garncarskiego w Potyliczu (USRR). Za informacje uzyskane składam kol. Gajerskiemu serdeczne podziękowanie.